
Fiskeforsøk og etikk

Linda Andersen

Stiftelsen Industrielaboratoriet
Bergen, 12. juni 2023
Scandic Ørnen,
Norecopas årsmøte

Kollegaer ved ILAB

Undervisning og foredrag i Forsøksdyrlære

LAS 303 Kurs i forsøksdyrlære, spesialdel fisk

UiB tilbyr fordypningsdel på fisk i sine forsøksdyrlære kurs.

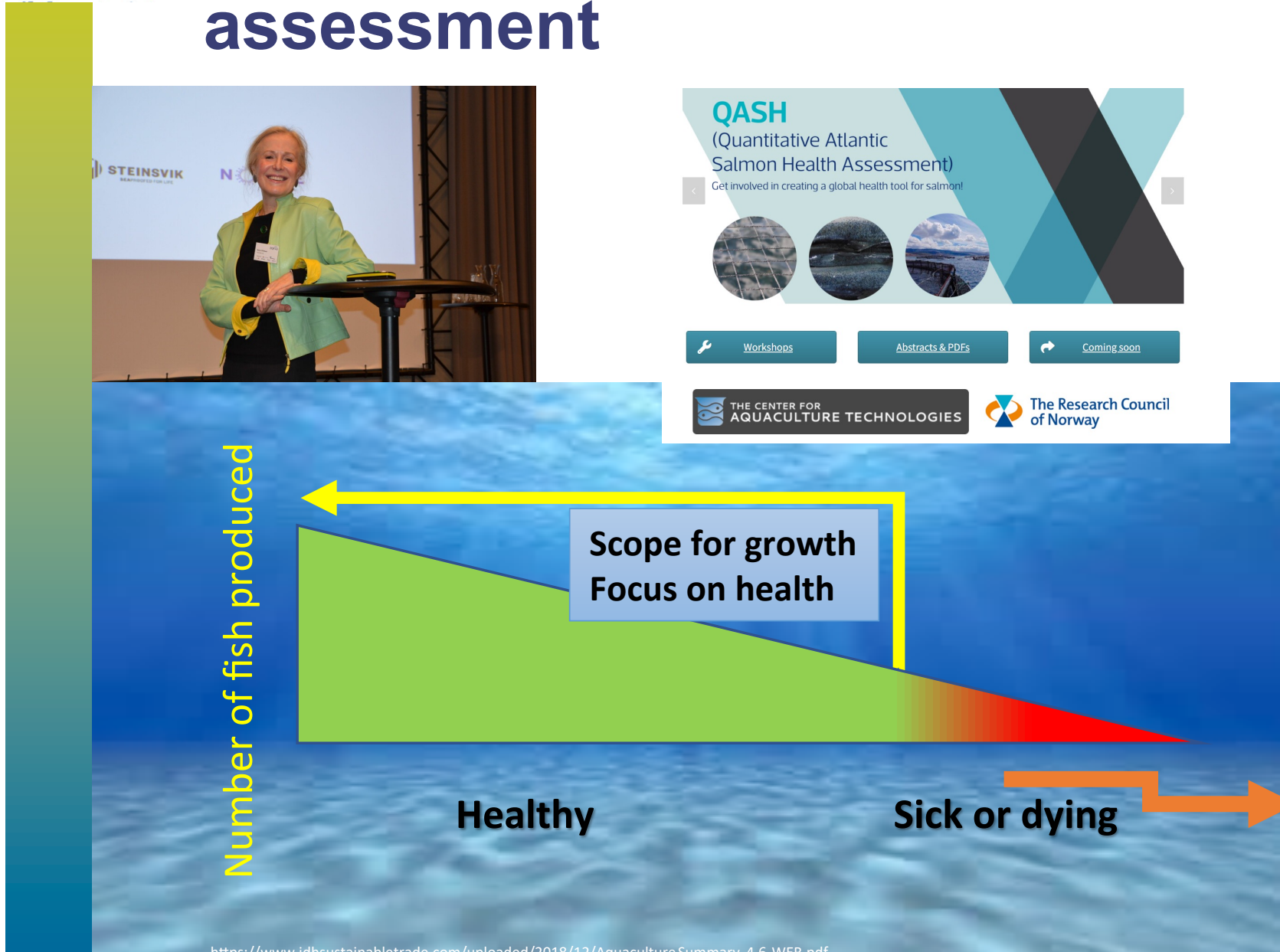

Omvisning på Marineholmen RASlab og er et resirkuleringsanlegg for fiskeforsøk Produsent: Frode Ims

QASH Canada 2018

Quantitative Atlantic Salmon Health assessment

Hvorfor har vi ikke gode helsemål for fisk?

Fravær av sykdom $\neq$ nærvær av helse

Du har ikke ILAV, PMCV, PRV, SAV, Pox, branchiomonas, yersiniose, furunkulose, vibriose, francicellose, fiskechlamydia, Moritella/ vintersår, munnråte/ tenacibaculose, nefrokalsinose, IHNV, VHSV, IPNV, herpesvirus, VNN, BKD, Pasteurellose, costia, bendelorm, lakselus, paranucleospora, parvicapsulose, paramyxovirus, flavobacterium eller AGD

Hvordan gjenkjenne en frisk fisk?

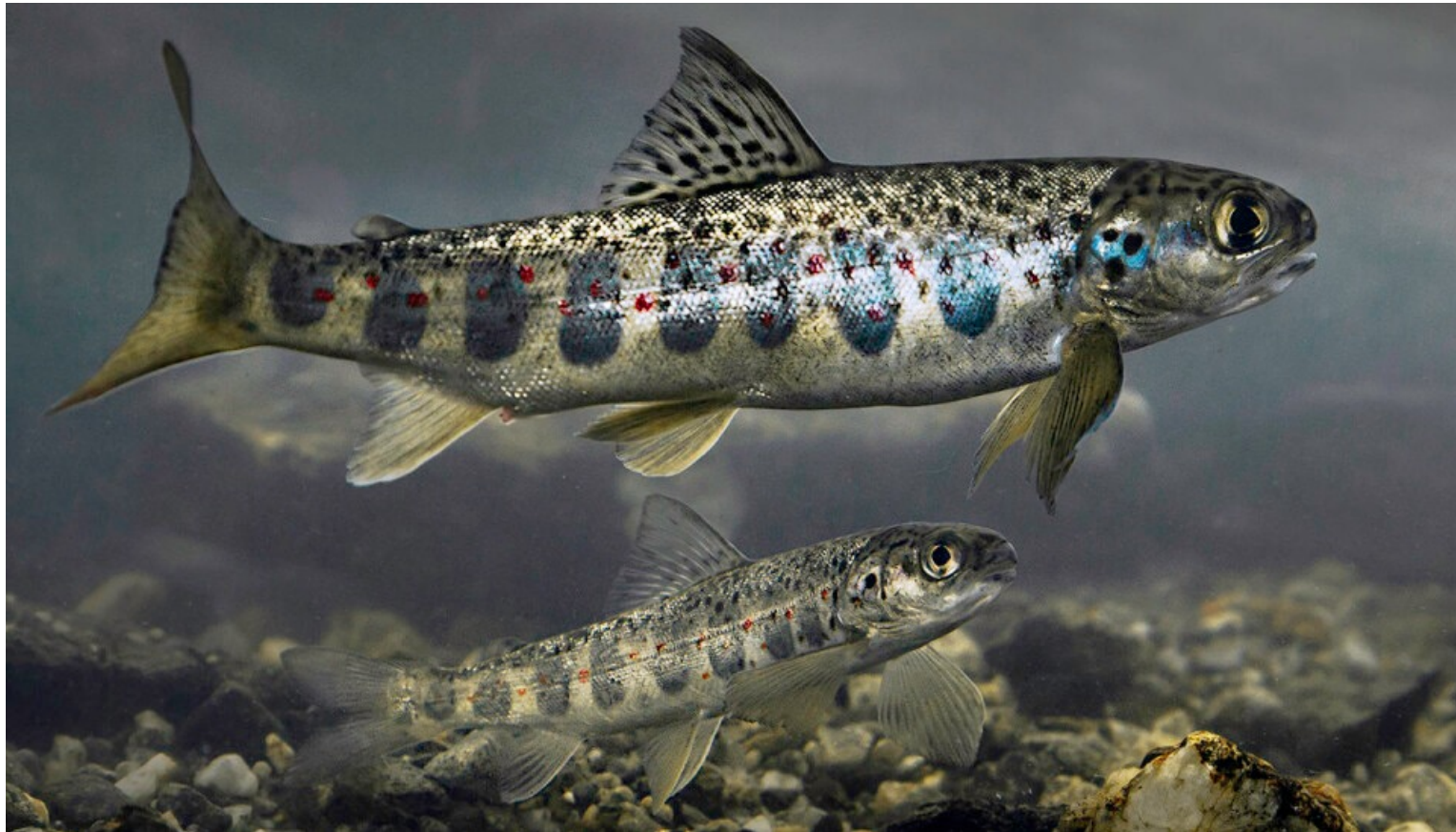

Foto: Per Harald Olsen,

Bremset, G., Ulvan, E.M. & Thorstad, E.T. 2014. [Kartlegging av småblankforekomst i sidevassdrag til Øvre Namsen. Resultat fra undervannsobservasjoner i 2008, 2011 og 2012.](#) – NINA Rapport 1058, 42 sider.

Humane endepunkt i fiskeforsøk

Oppsummering av humane endepunkter fra seminar og workshop er publisert

Check for updates

Working Party Report

Defining piscine endpoints: Towards score sheets for assessment of clinical signs in fish research

Laboratory Animals
0(0) 1–13
© The Author(s) 2023
Article reuse guidelines:
sagepub.com/journals-permissions
DOI: 10.1177/00236772231156031
journals.sagepub.com/home/lan

L Andersen¹ , A Rønneseth² , MD Powell³ and A Brønstad⁴

Abstract

The seminar 'Severity and humane endpoints in fish research' organized by the University of Bergen, the Industrial and Aquatic Laboratory, together with Fondazione Guido Bernadini, took place on 4 October 2019 in Bergen, Norway. The seminar was followed by a workshop, 'Establishing score sheets and defining endpoints in fish experiments', held on 28 January 2020, also in Bergen. The purpose of the seminar was to raise awareness about fish ethics together with severity classification and humane endpoints in fish studies, using examples from farmed fish, mainly salmonids and lumpfish. The overall aim of the workshop was to better define humane endpoints in fish experiments, as well as to discuss suggestions for development and use of

Workshop i London om toksisitetsforsøk hos fisk

OECD guideline nr. 203: Fish Acute Toxicity test

ELSEVIER

Contents lists available at ScienceDirect

Ecotoxicology and Environmental Safety

journal homepage: www.elsevier.com/locate/ecoenv

Dying for change: A roadmap to refine the fish acute toxicity test after 40 years of applying a lethal endpoint

Ioanna Katsiadaki^{a,*}, Tim Ellis^a, Linda Andersen^b, Philipp Antczak^{c,w}, Ellen Blaker^x, Natalie Burden^d, Tom Fisher^e, Christopher Green^f, Briony Labram^j, Audrey Pearsonⁱ, Karina Petersen^m, Dan Pickfordⁿ, Chris Ramsden^o, Anita Rønneseth^p, Kathy Ryder^q, Dominic Sacker^s, Chloe Stevens^t, Haruna Watanabe^u, Hiroshi Yamamoto^v, Fiona Sewell^j, Penny Hawkins^h, Hans Rufli^r, Richard D. Handy^g, Samuel K. Maynard^k, Miriam N. Jacobsⁱ

^a Centre for Environment, Fisheries and Aquaculture Science (Cefas), Weymouth Laboratory, Barrack road, Dorset DT4 8UB, UK

^b ILAB, Thormøhlens gate 55, 5006 Bergen, Norway

^c Institute of Integrative Biology, Biology, Biosciences Building, University of Liverpool, Crown Street, Liverpool L69 7ZB, UK

^d NC3Rs, Gibbs Building, 215 Euston Road, London NW1 2BE, UK

^e Chemical Regulation Division, Mallard House, 3 Peasholme Green, York YO1 7PX, UK

^f Department for Environment, Food and Rural Affairs, London, UK

^g School of Biological and Marine Sciences, University of Plymouth, Plymouth, Devon PL4 8AA, UK

^h Animals in Science Department, Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals, Wilberforce Way, Southwater, Horsham, West Sussex RH13 9RS, UK

ⁱ Department of Toxicology, Centre for Radiation, Chemical and Environmental Hazards Public Health England, Chilton, Oxfordshire OX11 0RQ, UK

^j NC3Rs, UK

^k AstraZeneca, Global Sustainability, Eastbrook House, Shaftesbury Road, Cambridge CB2 8DU, UK

^l Environment Agency, Chemical Assessment Unit, Red Kite House, Howbery Park, Wallingford, Oxfordshire OX10 8BD, UK

^m NIVA, Gaustadalléen 21, NO-0349 Oslo, Norway

Neste alle fisk dør de første 24 t- nødvendig holde dem i 4 døgn?

Ecotoxicology and Environmental Safety 223 (2021) 112585

NUMBER OF FISH REMOVED PER 24H PERIOD
(TOTAL = 521 ACROSS 39 TG203 TESTS)

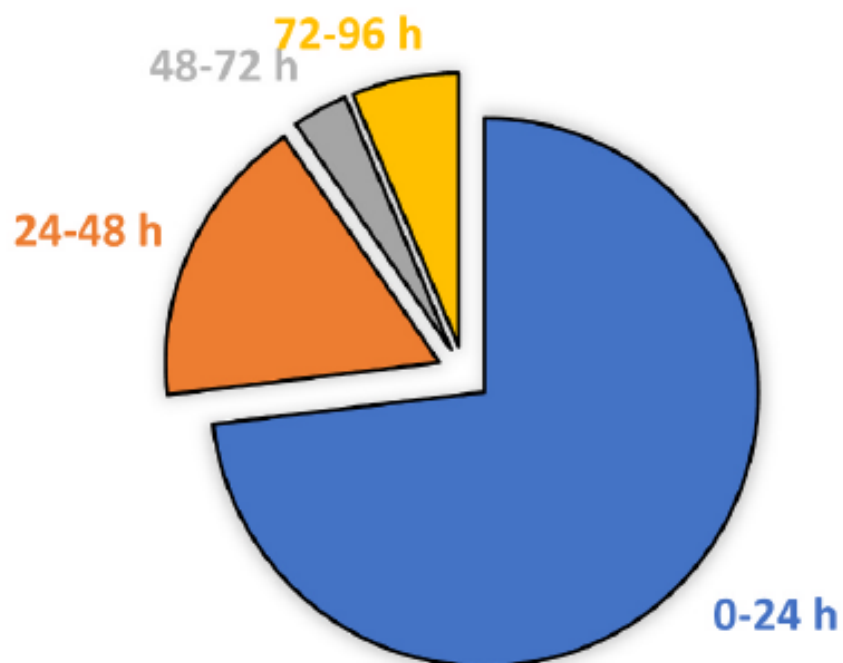
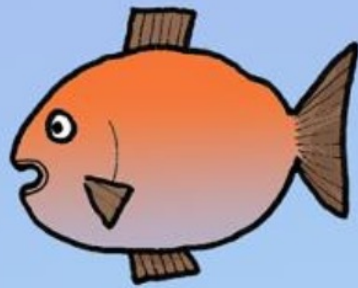

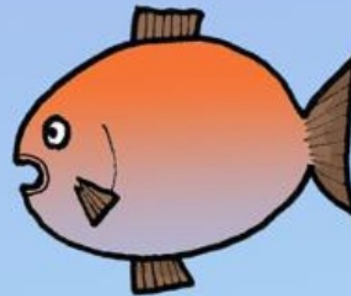
Fig. 2. Number of fish removed as dead or moribund per 24 h period (Total = 521, 39 TG203 tests from 2 UK-based CROs).

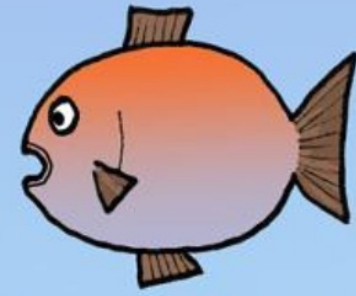
For enkel forenkling

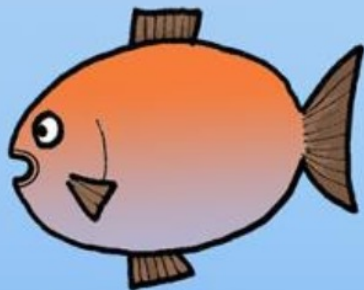
Sad

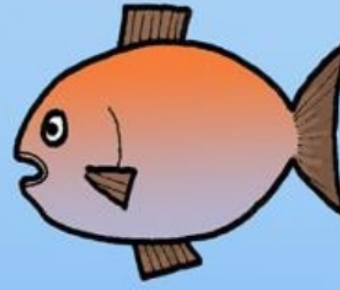
Happy

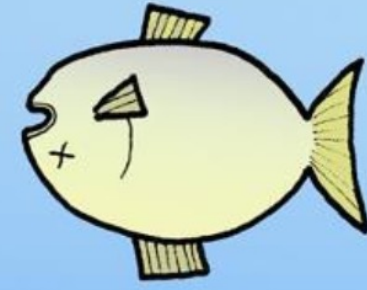
Disappointed

Hungry

Angry

Dead

© Sverre Bjørstad Graff

Absurdgalleriet.no

Vi kan vurdere annet enn bare dødfisk

«Rädda Joppe, död eller levande»!

Skalaer er utelukkende basert på avlivet fisk

Fiskene vurderes ikke mens de enda er i live

Kartlegging av fiskens «hverdagslidelser»

Elefanten i rommet: kroniske sykdommer kan ikke framkalles akutt

Hvor fort kan en kronisk sykdom utvikle seg?

Kols utvikles gradvis, og det kan ta flere tiår før du merker de første symptomene. Når stoffer i sigaretttrøyk irriterer slimhinnene i luftveiene over mange år og gir en betennelse, kan det utvikle seg til kols.

kronisk

Store medisinske leksikon / Medisin / Ordforklaringer medisin

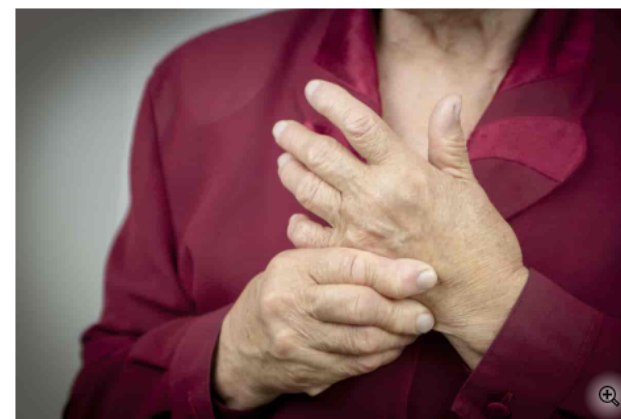
Kronisk betyr 'langvarig' og brukes i medisinen om sykdommer med et langtrukket forløp. Dette i motsetning til akutte, raskt forbigående sykdommer.

UTTALE kr'onisk

ETYMOLOGI av gresk *khronos*, 'tid'

I praksis trekker man ofte skillelinjen mellom en akutt og kronisk sykdom ved et halvt år.

Kronisk er ikke ensbetydende med uhelbredelig. Riktignok er mange kroniske sykdommer livsvarige, men andre er fullt helbredelige på lang sikt.

Leddgikt er en kronisk sykdom som angriper leddene. Blant annet kan fingerleddene bli deformerte slik som på bildet.

Leddgikt

Eksempler: hjertesprekk (CMS), complex gill disease (CGD)

[CMS «Hjertesprekk | «KYSTLAB – FISKEHELSEBLOGG \(wordpress.com\)](#)

Boerlage et al 2020, *Reviews in Aquaculture*, Vol 12 (4): p 2140-2159

Ikke alle sykdommer er såkalte «one-hit» infeksjoner...

Image credit: Esteban De Armas/Shutterstock

...men er et resultat av eksponering for sykdomsagens over tid («påfyllingssykdommer»)

<https://www.sintef.no>

Som oftest er ikke bare et sykdomsagens eller påvirkninger involvert

Boerlage et al 2020, Reviews in Aquaculture, Vol 12 (4): p 2140-2159

Foto: Fomas

Hvor godt forstår vi disse interaksjonene?

«En serie av uheldige hendelser»

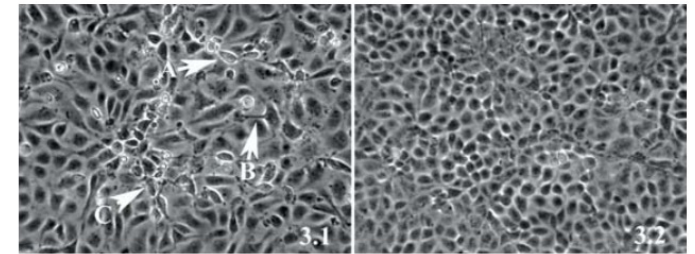
Vi trenger flere cellelinjer fra laks

Boerlage et al 2020, Reviews in Aquaculture, Vol 12 (4): p 2140-2159

<https://www.aquaticlivefood.com.au>

M. Kalsen et al 2006. CPE in CHSE-214 cells caused by NSAV infection

Se mer på koinfeksjonsmodeller /kombinasjonsmodeller?

En stor takk til Norecopa for støtten!

